N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli den 8 Mars 1875, kl. 2 e. m.

Betänkande, angående vilkoren för tillverkning och för försäljning af bränvin.

Sedan Bevillnings-Utskottet till pröfning förehaft så väl de från Kamrarne till Utskottet hänvisade motioner, som inom Utskottet väckta förslag rörande ändringar i nu gällande förordringar angående vilkoren för tillverkning och för försäljning af bränvin, får Utskottet, jemlikt § 40 Riksdags-ordningen, afgifva betänkande i dessa ämnen; och enär flera af de väckta motionerna innefatta förslag till en sammanslagning med tillverkningsskatten af de nu utgående särskilda försäljningsafgifterna, hvaraf skulle föranledas åtskilliga sådana förändringar i båda de ifrågavarande förordningarne, som borde med hvarandra ställas i samband, har Utskottet nu, såsom vid de närmast föregående riksdagarne, i ett gemensamt betänkande sammanfört sina framställningar beträffande så väl förordningen angående vilkoren för tillverkning, som den angående vilkoren för försäljning af bränvin.

Härvid går Utskottet att först yttra sig i anledning af de motioner, som afse antingen sammanslagning af de nu stadgade försäljningsafgifterna med tillverkningsskatten eller nämnda afgifters borttagande och en i sammanhang dermed vidtagen förhöjning af tillverkningsskatten. I dessa syften hafva följande förslag blifvit väckta.

Inom Första Kammaren:

af Herr *Odelberg*, som uti motion N:o 17 föreslagit:

att tillverkningsskatten å bränvin höjes från dess nuvarande belopp, 80 öre, till Två kronor per kanna;

att alla förbud eller i förväg lagda hinder mot försäljning af spritdrycker undanrödjas, så att dessa må i likhet med andra varor fritt och obehindradt af-

yttras, med den inskränkning blott, som uti större städer, eller vid marknader och tillfällen af större folksamlingar, polismyndigheten i staden eller orten kan finna nödigt att föreskrifva;

att af de inflytande bränvinstillverkningsmedlen må till landsting, hushållningssällskap och kommuner utbetalas så mycket som svarar emot de inkomster, som de i medeltal hittills åtnjutit af bränvinsförsäljningsskatten.

af Herr *von Koch*, uti motion N:o 20, hvaruti han hemstält:

att nu varande minuterings- och utskänkningsafgifter för spritdrycker skola upphöra;

att tillverkningsafgiften i stället höjes med 40 öre, motsvarande nuvarande utskänkningsafgifter, eller till En krona 20 öre per kanna;

att särskild annan afgift för minuthandel icke må påläggas, men en sådan dock för utskänkning i sammanhang med allmänna bevillningen uttaxeras och med de till statsverket ingående bränvinstillverkningsafgifter sammanläggas;

samt *att* $^{40}/_{120}$ eller $^{1}/_{3}$ af nettoinkomsten utaf nyssnämnda tillverknings- och utskänkningsafgifter fördelas, efter folkmängden år 187—, emellan rikets särskilda landstingsområden samt, der sådant ej utgöres af endast en stad, då vidare fördelas*) så, att landstinget och hushållningssällskapet hvardera få $^{1}/_{5}$ och öfriga $^{3}/_{5}$ skiftas, efter folkmängden, emellan alla områdets lands- och stadskommuner, att användas främst till *säkerhetspolis, folk- och slöjdskolor;*

I sammanhang hvarmed motionären jemväl hemstält, det Riksdagen *dels*, i hvad på densamma ankommer, skulle besluta, *dels* hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla om ändring af åtskilliga paragrafer uti förordningen angående försäljning af bränvin, på sätt det i motionen intagna författningsförslag närmare utvisar.

af Herr *Salomon Larsson*, hvilken i motion N:o 28 hemstält, det Riksdagen för sin del ville besluta:

att tillverkningsskatten å bränvin höjes från 80 öre till 2 kronor pr kanna;

att utminuterings- och utskänkningsskatterna såsom sådana upphöra och sammanslås med tillverkningsskatten; och

att staten till landstingen, hushållningssällskapen och kommunerna afstår 40 öre för hvarje kanna, eller $^{1}/_{5}$ af summan, i proportion till folkmängden inom hvarje län, för att ytterligare inom länet fördelas efter förut varande grunder.

Inom Andra Kammaren:

af Herr *J. Sandstedt*, uti motion N:o 92, hvaruti Herrar *Carl Magni, C. I. Bengtsson, J. Jonasson i Rasslebygd, Jöns Pehrsson* och *J. M:son Englander* instämt, och hvaruti motionären föreslagit, att Riksdagen måtte besluta:

att de hittills för tillverkning och försäljning af bränvin stadgade särskilda

*) eller ungefärligen på sätt mom. d) och e) i motionen N:o 12 år 1874 innehålla.

afgifter sammanslås till en enda skatt, att utgå med 1 krona per kanna bränvin, som i landet tillverkas, samt att denna skatt till statsverket ingår;

att de hittills till landsting, hushållningssällskap och kommuner utgående bränvinsförsäljningsafgifter ersättas af statsmedel, att utgå med $^1/_5$ af den inflytande bränvinsskatten, samt att fördelningen deraf sker efter folkmängd; och

att all handel med bränvin lemnas fri från särskild skatt, samt att kommunerna inom sig lemnas rättighet att efter godtfinnande ordna densamma:

af Herr *Gunnar Eriksson*, i motion N:o 128, hvaruti han hemställer, att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke de nu utgående särskilda afgifterna å tillverkning och försäljning af bränvin kunde utbytas emot *en* till statsverket ingående tillverkningsskatt, samt att i sådant fall Kongl. Maj:t ville till Riksdagen aflåta förslag till de förändrade stadganden, som häraf blefve en följd och i öfrigt kunde påkallas.

På sätt en af motionärerna, Herr von Koch, påpekat, framlade Bevillnings-Utskottet vid 1870 års riksdag förslag till en sammanslagning af de särskilda utaf bränvinstillverkningen och försäljningen utgående afgifter till en enda till statsverket ingående förbrukningsskatt, i syfte att på sådant sätt dels jemnare beskatta allt inom landet tillverkadt bränvin än som för närvarande i följd af försäljningsafgifterna kan ske, dels ock att borttaga den lockelse för kommunerna att mindre med hänsyn till det sedliga än det finansiela intresset ordna bränvinsförsäljningen, hvilken lockelse ligger i den stora inkomst kommunerna äro i tillfälle att af bränvinsförsäljningsafgifterna bereda sig.

Då vid 1871 års riksdag förevarande fråga ånyo förekom, föreslog Utskottet en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke, till vinnande af större säkerhet och jemlikhet vid beskattning af bränvin, de nu utgående särskilda afgifterna å tillverkning och försäljning af bränvin kunde utbytas mot en till statsverket ingående gemensam tillverkningsafgift, samt att Kongl. Maj:t ville till Riksdagen aflåta förslag i detta afseende; men Utskottets vid båda riksdagarne gjorda framställningar blefvo af Riksdagen afslagna, och de motioner, hvilka Herr von Koch sedermera vid hvarje riksdag väckt i samma syfte och hvilka Utskottet på anförda skäl afstyrkt, hafva icke lyckats bereda framgång åt någotdera förslaget.

De betänkligheter, hvilka hufvudsakligast anförts mot en sammanslagning af afgifterna, äro dels svårigheten att, sedan försäljningsafgifterna blifvit borttagna, på lämpligt sätt ordna försäljningen af spritdrycker, dels ock det betänkliga uti att, genom ersättnings lemnande åt kommuner, landsting och hushållningssällskap för dem genom försäljningsafgifternas borttagande frångående inkomster, bereda dessa en stadigvarande skatteinkomst från staten.

Då de närvarande försäljningsafgifterna utgöra grunden för bestämmande af hvilka som skola få sig tilldelade de försäljningsrättigheter kommunen beslutat utlemna, i det de, som åtaga sig de stadgade afgifterna för högsta kannetalet, derest de eljest äro behörige och tjenlige, erhålla dessa rättigheter, så är det klart att, om man borttager försäljningsafgifterna, ett annat sätt för att bestämma hvem, som skall erhålla rättighet att genom minuthandel eller utskänkning försälja bränvin, måste föreskrifvas. De olika förslag, motionerna i detta fall innehålla, visa nogsamt att detta icke är någon lätt sak. Under det att Herr Odelberg vill göra all bränvinsförsäljning fullkomligt fri, föreslår Herr von Koch en ny afgift, dock endast för utskänkningen, och Herr Sandstedt, att all handel med bränvin skall vara fri från särskild skatt samt kommunerna lemnas tillfälle att efter godtfinnande ordna densamma.

Att, såsom Herr Odelberg föreslagit, göra all bränvinshandel fri, skulle visserligen häfva ofvan berörda svårighet, men till ett sådant förfarande vågar Utskottet icke lemna sitt tillstyrkande, då Utskottet är öfvertygadt att härigenom skulle föranledas sådana missbruk af bränvin, som skulle i det närmaste återföra det tillstånd, som rådde innan 1855 års bränvinslagstiftning kom till stånd, då nästan hvarje stuga var en krog.

Genom Herr von Kochs förslag om en ny utskänkningsafgift, som dock icke skulle utgå efter något beräknadt kannetal, häfves visserligen också, åtminstone hvad utskänkningen angår, svårigheten af dess utdelande, men derigenom antager den afsedda sammanslagningen af afgifterna endast karakteren af en förhöjning i tillverkningsskatten, och olägenheten af ojemn beskattning, hvilken sammanslagningen skulle afhjelpa, qvarstår.

Att, såsom Bevillnings-Utskottet år 1870 föreslog och Herr Sandstedt synes afse, lemna åt kommunerna att utdela rättigheterna till minuthandel med och utskänkning af bränvin, under uttryckligt förbud för dem att härvid bereda sig någon fördel af försäljningen, är visserligen ojemförligt bättre än de förra båda förslagen, men äfven detta medför åtskilliga olägenheter i tillämpningen. Till en början blefve det ganska svårt att, då rättigheten till bränvinsförsäljning i minut och till utskänkning blefve ett vigtigt och vinstgifvande monopol, alldeles förekomma att icke en del kommuner på en eller annan omväg beredde sig någon fördel utaf utdelandet af ett sådant monopol, hvarigenom måhända mer än nu det sedliga intresset förhindrades att uteslutande göra sig gällande vid försäljningens ordnande inom sådana kommuner. Vidare är det mer än antagligt att vid tilldelandet af en så vigtig rättighet inom kommunen mycken strid komme att uppstå, och att mången gång grunden för bestämmandet allenast blefve godtyckets eller ett särskildt intresses. Och slutligen torde det, vid betraktande deraf att förra årets Riksdag icke ansåg det välbetänkt att i kommunernas händer lemna utdelandet af rättigheten till den mindre partihandeln med bränvin, kunna tagas för

alldeles säkert, att Riksdagen skall finnas ännu mindre villig att åt kommunerna öfverlemna den med hänseende till sina följder långt vigtigare rättigheten att meddela tillåtelse till minuthandel med och utskänkning af bränvin.

Hvad åter angår ersättningen till kommunerna för den förlust i inkomst dem tillskyndades om bränvinsförsäljningsafgifterna borttoges, så skulle med afseende å de ofvan antydda svårigheterna att alldeles förebygga att icke en del kommuner, om dem lemnades tillåtelse att utdela rättigheterna till minuthandel med och utskänkning af bränvin, deraf kunde bereda sig vinst, följden kunna blifva sådan, att dessa kommuner, jemte det de uppbure ersättning af statsmedel för minskad inkomst i följd af upphörda bränvinsförsäljningsafgifter, samtidigt visste att af denna försäljning sjelfva bereda sig icke obetydliga inkomster.

Med hänsyn till de här ofvan antydda svårigheter samt med afseende jemväl derå att, så länge det är nödigt att inskränka och begränsa rättigheterna till minuthandel med och utskänkning af bränvin, samt utöfvandet af dessa rättigheter således i sig innebär ett monopol, de fördelar, hvilka med försäljningsafafgifternas borttagande afses, endast ofullkomligt kunna ernås, enär den prisförhöjning, som monopolet enligt sin natur medför, så väl motverkar den åsyftade skatteutjemningen, som äfven innebär åtminstone en del af det premium å lönkrögeri, som ligger i försäljningsafgifterna och hvars borttagande äfven framhållits såsom en fördel utaf afgifternas sammanslagning, har Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka motionerna i förevarande hänseende; i följd hvaraf Utskottet hemställer:

1:o.

att hvad Herrar *Odelberg*, *von Koch*, *Salomon Larsson*, *J. Sandstedt* och *Gunnar Eriksson* föreslagit, angående borttagande af försäljningsafgifterna å bränvin eller deras sammanslagning med bränvinstillverkningsafgiften samt ersättning till kommuner, landsting och hushållningssällskap för deras andelar i försäljningsafgifterna, icke må af Riksdagen bifallas.

Den fråga, Utskottet närmast härefter har att behandla, är den om förhöjning uti den nu stadgade tillverkningsafgiften för bränvin.

Såsom synes af den under föregående punkt lemnade redogörelse för Herrar *Odelbergs* och *Salomon Larssons* motioner, hafva desse motionärer föreslagit bränvinstillverkningsafgiftens höjande till ett belopp, som icke ensamt betingas af försäljningsafgifternas borttagande eller sammanslagning med tillverkningsafgiften, nemligen till 2 kronor per kanna, hvarjemte inom Andra Kammaren Herr *P. Ham-*

marberg uti motion N:o 105 förnyat sitt vid förra riksdagen framstälda förslag, "att Riksdagen för sin del måtte besluta, att tillverkningsafgiften å bränvin, med bibehållande af alla derom förut gällande bestämmelser, höjes från 80 öre till 1 krona 50 öre per kanna samt, i händelse af bifall härtill, att importtullen å främmande bränvin och spritvaror höjes i samma proportion, som nu föreslagits å tillverkningsafgiften å bränvin. Såsom skäl för den ifrågastälda förhöjningen hafva samtlige motionärerna åberopat, att genom varans fördyrande missbruken af bränvin skulle hämmas.

Med erinran att Utskottet vid förra riksdagen afstyrkte bifall till Herr Hammarbergs då väckta motion i detta ämne, af skäl att Utskottet icke ansåg det afsedda ändamålet vinnas genom den föreslagna åtgärden, men att deremot lönbränning och smuggling deraf skulle kunna uppstå, äfvensom en högst betydlig skattetillökning, som icke var af något statens behof påkallad, finner Utskottet sig nu, med särskildt afseende på den hänvisning till diskussionen i ämnet vid förra riksdagen som motionären lemnat, böra anföra några skäl för de åsigter Utskottet då uttalade och fortfarande anser sig böra vidhålla.

Utskottet yttrade, att en betydlig prisstegring af bränvinet väl kunde antagas i någon mån minska förbrukningen, men att deraf icke följde, att missbruken derigenom skulle hämmas. Det har häremot åberopats, bland annat, erfarenheten af 1854—55 årens bränvinslagstiftning, men Utskottet tillåter sig erinra, att utom den i följd af restriktioner i tillverkningslagen minskade produktionen äfven bestämmelserna i den särskildt antagna försäljningslagen torde lemna en väsendtlig förklaring i fråga om den minskade konsumtionen, vid hvilka förhållanden erfarenheten hos oss icke lemnat någon ledning för bedömande, huru bränvinstillverkningsskattens höjande skulle påverka konsumtionen än mindre missbruken; men deremot upplystes under den diskussion, till hvilken motionären hänvisat, att i England, der bränvinsskatten tid efter annan högst betydligt förhöjts, härmed intet uträttats till hämmande af starka dryckers missbruk, hvarför man der skulle vara betänkt på att efter mönstret af vår lagstiftning genom band på försäljningen försvåra åtkomsten af rusdrycker.

Det vill häraf synas som om det vore ganska ovisst, huruvida det mål, motionärerne velat nå, på det af dem föreslagna sätt kan vinnas; men hvad som deremot icke synes Utskottet tvifvelaktigt, det är, att en så betydlig skatteförhöjning, som här ifrågasatts, vare sig den skulle bestämmas till 1 krona 50 öre eller 2 kronor, lätteligen kan framkalla smuggling af bränvin och lönbränning, och Utskottet skulle till stöd för detta antagande kunna åberopa erfarenheten af 1854 års bränvinslagstiftning med då vidtagna åtgärder till prisstegring af bränvinet, hvilken lagstiftning förde med sig nämnda båda slag af brott.

Utskottet torde slutligen få erinra om, att vid sistlidne riksdag Herr Hammarbergs ofvanberörda motion om förhöjd bränsvinstillverkningsafgift blef af båda Kamrarne afslagen, och då sedan dess inga förhållanden inträdt, som påkalla en

dylik i många riktningar djupt ingripande åtgärd, och icke heller statens behof för närvarande erfordra en så högst betydande skatteförhöjning, som motionärernas förslag skulle medföra, hemställer Utskottet,

2:o.

att Herrar *Odelbergs*, *Salomon Larssons* och *Hammarbergs* förslag om förhöjning af tillverkningsafgiften för bränvin icke må vinna Riksdagens bifall.

Herr *Odelberg* har härförutom i sin motion (N:o 17) framstält nedan omförmälda förslag, nemligen:

att — då genom tillverkningsskattens så betydliga höjande (som till det belopp motionären föreslagit) frestelse till underslef kunde vara att befara och då sådant verksammast skulle förekommas genom vaksam kontroll — de vid brännerier anstälde kontrollörer måtte så aflönas, att icke allenast fullt redbare utan ock nitiske, kunnige och med sina pligter fullt förtrogne personer må kunna påräknas till dessa befattningar, och anser motionären denna aflöning böra utgöra minst tio kronor om dagen jemte förmånen af kost och husrum.

att — då motionärens förslag, om de vunne uppmärksamhet, komme att föranleda en väsendtlig omarbetning af bränvinstillverkningslagen — samtidigt med en sådan omarbetning måtte tillses, att alla uti nämnda lag nu förekommande stadganden, som icke hafva inflytande på den nödiga kontrollen, men som stämpla sprittillverkningen såsom en handtering, mot hvars idkare samhället måste använda strängare och friheten mer inskränkande lagar än mot andra näringsidkare, må ur den blifvande författningen uteslutas, dermed dock icke afsedt, att straffbestämmelserna för uppsåtlig försnillning eller dylika vanhedrande brott skulle i någon måtto förmildras eller tiden för bränvinstillverkningens utöfning utsträckas längre än till sju månader af året; och

att — då det, om bränvinskonsumtionen i landet skulle komma att genom den höga beskattningen i väsendtlig mån förminskas, likväl skulle för vissa delar af vårt land vara ganska menligt, om tillverkningen i följd deraf måste inskränkas, derföre att öfverskottet ej kunde i förädlad form till andra länder exporteras eller inom landet från goda år till år med sämre skördar uppbevaras — dels nederlagsrätten för svenskt bränvin måtte till tiden utsträckas, så att detta erhåller full likställighet med det bränvin som utifrån importeras; dels den skatterestitution, som vid export af svenskt förädladt bränvin medgifves, måtte så be-

räknas, att den utgör full godtgörelse för den skatt, som för tillverkningen af samma vara blifvit erlagd.

Som likväl samtliga dessa förslag, enligt hvad motiven för desamma angifva, blifvit framstälda under förutsättning af bifall till den af motionären ifrågastälda förhöjning af tillverkningsafgiften till 2 kronor per kanna, hvilken afgiftsförhöjning Utskottet under föregående punkt 2:o afstyrkt, får Utskottet, med anledning deraf och under antagande af Riksdagens bifall till Utskottets framställning i nyssberörda punkt, hemställa,

3:o.

att Herr *Odelbergs* förevarande förslag må af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Utskottet öfvergår härefter till redogörelse för de förslag, hvilka afse förändringar endast i förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker, och skall härvid i allmänhet följa den ordning, hvartill förordningens paragrafföljd föranleder.

§§ 2 och 3.

Uti det af *Herr von Koch* i hans förberörda motion N:o 20 intagna författningsförslag förekomma för dessa båda paragrafer följande lydelse:

§ 2. Vid mindre partihandel vare minsta tillåtna försäljningsbeloppet *15 kannor och må* vid *parti*-handel — — — — — — — förtäras. *Vid minuthandel må ej heller något af det sålda på stället förtäras, men till afhemtning försäljas huru litet belopp som helst* (eller — — — — försäljas *minst 25 kubiktum*).

§ 3. Den, som erhållit rättighet att idka utskänkning af bränvin, må sälja *suptals till förtäring åt den som tillika intager måltid, men icke till afhemtning från stället.*

Då motionären lemnat Utskottet i okunnighet, huruvida han afsett, att de föreslagna förändringarne endast skulle ifrågakomma för den händelse förslaget om afgifternas sammanslagning vunne bifall, eller att desamma oberoende häraf skulle vidtagas, har Utskottet, för den händelse det sistnämnda möjligen skulle vara meningen, härvid velat erinra, att förslaget innebär en fullständig förändring i begreppen minuthandel och utskänkning, sådana dessa i nu gällande lagstiftning finnas bestämda, samt att, oafsedt det att i motionen icke finnes uppgifvet något skäl härtill, Utskottet

finner

finner nog giltiga skäl deremot uti de svårigheter, som skulle uppstå att så väl vid minutförsäljningen som utskänkningen förhindra öfverträdelser af dylika föreskrifter och att förebygga det icke minuthandelsställena urartade till verkliga krogar; hemställande alltså Utskottet,

4:o.

att Herr *von Kochs* förslag till ändring i förevarande paragrafer icke må vinna Riksdagens bifall.

§§ 7 och 14.

Inom Andra Kammaren har Herr *Per Nilsson* från Kristianstads län, uti motion N:o 155, framstält förslag, "att Riksdagen för sin del måtte besluta, att 4 mom. i 7 § och 3 mom. i 14 § af Kongl. förordningen den 18 September 1874 om försäljning af bränvin måtte förändras till likhet med motsvarande moment och paragrafer uti det författningsförslag, som finnes vidfogadt Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 7 för sistlidne riksdag.

De åberopade momenten i nyssberörda författningsförslag hafva följande lydelse:

"Rättighet till mindre partihandel med bränvin i stad meddelas af stadsfullmäktige, eller, der sådane ej finnas, af allmän rådstufva för ett år i sender. Ansökan till erhållande af sådan rättighet, innehållande jemväl uppgift om stället för den ifrågasatta handelns utöfvande, ingifves inom utgången af Juli månad till magistraten, som öfverlemnar ansökningen jemte eget utlåtande till stadsfullmäktige eller allmänna rådstufvan. Bifalles ansökningen, utfärdar magistraten tillståndsbevis för sökanden. Öfver sålunda meddelade försäljningsrättigheter skall magistraten till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande aflemna uppgift."

"Rättighet till mindre partihandel med bränvin i socken å landet meddelas af kommunalstämman för ett år i sender. Ansökan till erhållande af sådan rättighet, innehållande jemväl uppgift om stället för den ifrågasatta handelns utöfvande, ingifves inom första hälften af Augusti månad till kommunalnämndens ordförande, som inom slutet af samma månad öfverlemnar ansökningen jemte kommunalnämndens yttrande deröfver till ordföranden i kommunalstämman. Denne sammankallar härefter medelst pålysning två söndagar å rad kommunalstämma för ärendets pröfning. Bifalles ansökningen, utfärdar kommunalnämnden tillståndsbevis för sökanden. Öfver sålunda meddelade rättigheter skall kommunalnämnden till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande aflemna uppgift."

Den af motionären ifrågasatta förändring afser alltså att göra tillåtelsen till mindre partihandel med bränvin ensamt beroende af kommunerna och icke såsom nu af Konungens Befallningshafvande, såsom skäl till hvilken förändring motionären uppgifvit, att en del Konungens Befallningshafvande afslagit alla ansökningar om tillstånd till mindre partihandel, äfven i sådana fall der såväl kommunalstämma som kommunalnämnd tillstyrkt ansökningen och den sökande förut idkat dylik handel, utan att detta förorsakat oordningar eller väckt förargelse.

Då förra årets Riksdag, emot det Bevillnings-Utskottets förslag, som motionären nu upptagit, beslöt att göra den mindre partihandeln beroende i sista hand af Konungens Befallningshafvandes pröfning och tillåtelse, skedde detta, såsom den i ämnet förda diskussion i Kamrarne gifver vid handen, emedan man befarade att, om denna tillåtelse gjordes beroende ensamt af kommunerna, missbruk i ett eller annat fall möjligen kunde ega rum, till exempel derigenom att en kommunalstämma med obetydlig majoritet beslöt lemna tillstånd till partihandel emot kommunalnämndens eller ock en minoritets inom kommunalstämman på goda skäl grundade mening; och det var för sådana fall man ansåg det lämpligt, att afgörandet af frågan lemnades åt Konungens Befallningshafvande. Deremot torde ingalunda meningen hafva varit, att Konungens Befallningshafvande skulle kunna utan giltiga skäl vägra tillstånd till en mindre partihandel, hvars inrättande de kommunala myndigheterna sammanstämmande och utan väsendtlig meningsskiljaktighet ansett böra medgifvas, helst ett sådant förfarande helt och hållet skulle strida mot ett bland hufvudskälen för den mindre partihandelns införande, det nemligen "att *kommunerna* skulle lemnas möjlighet att i vidsträcktare mån än nu ordna all den bränvinshandel, som kunde anses afse den direkta förbrukningen."

Som likväl en sådan tillämpning, som den af motionären uppgifna, utaf den beslutanderätt, Konungens Befallningshafvande jemlikt förevarande författningsrum eger i fråga om den mindre partihandeln, torde få anses såsom ett sällsynt undantagsfall och rättelse härutinnan genom underdåniga besvärs anförande bör kunna vinnas, synes det Utskottet, att någon förändring uti förevarande af Riksdagen så nyligen antagna stadganden häraf icke bör föranledas, hvarföre Utskottet hemställer,

5:o.

att Herr *Per Nilssons* förevarande motion ej må af Riksdagen bifallas.

§§ 8, 10, 13, 15, 17, 18, 19 och 24.

Uti ofvanberörda af Herr *von Koch* afgifna författningsförslag hafva dessa paragrafer föreslagits till följande lydelse:

§ 8. För — — — — — bevillningstaxering satt är, *bestämma den utskänkningsskatt* näringsidkaren under det nästföljande försäljningsåret *bör erlägga* i fall han sin rätt till bränvins-*utskänkning* då fortfarande — — — — det nästföljande försäljningsåret utgå.

§ 10. De — — — omförmälda *utskänkningsrättigheter* — — — åtagit sig den högsta afgift. Auktionsanbuden — — — *belopp eger* anbuden — — —.

§ 13. Öfver — — — i fråga om *utskänkningsafgift*, som erläggas skall — — — — — — — utgå efter hvad *taxerings-komité bestämt* intill — — —.

§ 15. Rättigheterna — — — åtaga sig *den högsta afgift.* Kommunalnämnden — — — — —.

§ 17. Vid — — — föreskrifven må *afgiften icke sättas för utskänknings-ställe* under 500 kronor och vid — — — — — under 300 kronor. Ej heller — — — i stad *500 kronor eller å landet 300 kronor.*

§ 18. (Första punkten eller momentet utgår).

§ 19. Årsafgift *för utskänkning* af — — — —.

§ 24. De afgifter som — — — — *inflyta för utskänkning* — — — — Landränteriet, *tilläggas och redovisas jemte afgifterna för tillverkning af bränvin, samt fördelas på enahanda sätt, som i afseende å dessa stadgas.*

Då samtliga dessa ändringsförslag ensamt synas föranledda af hvad motionären föreslagit i fråga om tillverknings- och försäljnings-afgifternas sammanslagning samt införande af en ny utskänkningsafgift, som icke skulle beräknas efter kannetal försåldt bränvin, hvilka förslag Utskottet här ofvan vid punkten 1:o) afstyrkt, får Utskottet, under antagande att Riksdagen kommer att godkänna denna Utskottets afstyrkande hemställan, här föreslå,

6:o.

att Herr *von Kochs* förslag i afseende å lydelsen utaf §§ 8, 10, 13, 15, 17, 18, 19 och 24 i gällande förordning angående vilkoren för försäljning af bränvin må lemnas utan afseende.

§ 12.

Första momentet af denna paragraf har i nu gällande författning denna lydelse:

"Har för gästgifveri å landet vid den tid, då nådiga förordningen den 18 Januari 1855, angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker blef till efterlefnad gällande, utskänkningsrättighet utöfvats och sedermera icke upphört; då må samma rättighet, så framt den icke varder uppsagd eller förverkad, fortfarande tillgodonjutas, dock endast af den nuvarande egaren till sådant gästgifveri och hans hustru, så länge någon af dem lefver

och gästgifverihållningen vid samma gästgifveri, sjelf eller genom annan behörig person, besörjer."

I afseende härå har Herr *von Koch* (i motionen N:o 20) föreslagit följande förändring:

Har — — — tillgodonjutas dock endast af den, *som sagde tid var egare* till sådant — — — — — *gästgifveri sjelf besörjer, samt med iakttagande deraf att dylik utskänkning icke får ske åt annan än resande, som tillika intager måltid*, hvarjemte motionären, med anledning af sitt förslag om sammanslagning af tillverknings- och försäljningsafgifterna samt införande af en ny utskänkningsafgift, framstält förslag till förändring jemväl i mom. 2, så att det skulle lyda:

Hvarje år — — — — beräkningen och bestämme *den afgift som* skall erläggas.

Härförutan har Herr *J. Edström* uti en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 156) föreslagit, "att Riksdagen måtte fatta beslut, ledande dertill, att gästgifveriernas å landet bränvinsutskänkningsrättigheter varda utrotade, om ej annorledes, genom aflösning, vare sig att sådan aflösning sker antingen med statsmedel allena eller med bidrag af menigheter tillika".

De förändringar uti 1 mom., Herr von Kochs förslag innebär, äro *dels* att den gästgifvare tillerkända rätt till bränvinsutskänkning skall få tillgodonjutas af nuvarande egaren till gästgifveriet endast så framt han, då Kongl. förordningen den 18 Januari 1855 om bränvinsförsäljningen blef till efterlefnad gällande, varit egare af samma gästgifveri, *dels* att såsom ett ytterligare vilkor för denna rätt gästgifvaren eller hans hustru skall *sjelf* besörja gästgifverihållningen, och *dels* att dylik utskänkning icke får ske åt annan än resande, som tillika intager måltid.

Utskottet får till en början erinra, att den ifrågavarande paragrafen fått sin nuvarande lydelse genom Kongl. förordningen den 26 Augusti 1873, och att den förändring, som den då undergick, föranleddes af en underdånig framställning från 1872 års Riksdag och bestod deruti, att den rätt till bränsvinsutskänkning, som tillerkänts de gästgifverier, hvilka, då 1855 års försäljningslag blef gällande, hade en sådan rätt, inskränktes så, att den blott skulle få fortfara under dåvarande gästgifvares och hans hustrus lifstid och så länge de besörjde gästgifverihållningen.

Att nu härutöfver göra ytterligare inskränkningar, så att dels alla de, som icke redan 1855 egde sina gästgifverier, skulle fråntagas en rättighet, som de med gästgifverihemmanen förvärfvat, dels ock gästgifvaren eller hans hustru för tillgodonjutande af denna rätt nödvändigt sjelf personligen skulle besörja gästgifverihållningen, kan Utskottet icke tillstyrka, då detta synes innebära ett allt för stort ingrepp i de förmåner gästgifverierna allt sedan år 1855 innehaft. Icke heller anser Utskottet en sådan inskränkning i den utskänkningsrättighet gästgifverierna ega, att utskänkning icke skulle få ske åt annan än resande, som tillika intager måltid, förtjent af Riksdagens bifall; och Utskottet föreställer sig, att motionärens

förslag härom endast är en konseqvens af hans förslag till förändring i § 3 i fråga om begreppet utskänkning, hvilket förslag Utskottet icke kunnat biträda.

Beträffande Herr Edströms motion, torde af hvad Utskottet redan anfört följa, att Utskottet icke finner sig kunna till bifall förorda hans framställning, så vidt den kan afse att genom en lagförändring "utrota" gästgifveriernas utskänkningsrättighet; men då Herr Edströms motion närmast synes föranledd af ett deri uppgifvet förhållande, att en gästgifvare skulle öfverlåtit sin utskänkningsrättighet till annan person, hvilken icke ens vore känd eller i orten boende, samt icke heller, då han genom föreståndare bedref utskänkningen, enligt motionärens uppfattning ansvarig för de oordningar, som af densamma föranleddes, tillåter sig Utskottet att påpeka dels att 21 § numera, efter den förändring förevarande 12 § år 1873 undergått, icke innebär något medgifvande af öfverlåtelse utaf den gästgifvare tillkommande utskänkningsrätt, hvarföre Utskottet ock här nedan vid § 21 föreslagit borttagande af de numera obehöfliga och möjligen vilseledande slutorden i 2 mom. af denna paragraf; dels ock att § 26 är tillämplig just på innehafvaren af utskänkningsrättigheten men icke på hans krogföreståndare, samt att enligt densamma den förre göres ansvarig för alla sådana oordningar, som anses böra föranleda rättighetens upphörande.

Ehuru Utskottet således icke ansett någon förändring i denna paragraf af motionerna föranledas, har Utskottet dock, till förekommande af den obestämdhet och möjliga anledning till misstydning som genom bibehållande af uttrycket "nuvarande egaren" förefinnes, ansett lämpligt föreslå att detta uttryck förändras, så att detsamma må komma att utmärka den, som var egare till gästgifveriet den tid 1873 års förordning angående försäljning af bränvin trädde i gällande kraft; och hemställer Utskottet i enlighet härmed:

7:o.

a) att Riksdagen, med afslag å Herrar *von Kochs* och *Edströms* förevarande framställningar beträffande 1 mom. i § 12, må för sin del besluta, att detta moment skall erhålla följande förändrade lydelse:

Har för gästgifveri å landet vid den tid, då nådiga förordningen den 18 Januari 1855 angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker blef till efterlefnad gällande, utskänkningsrättighet utöfvats och sedermera icke upphört; då må samma rättighet, så framt den icke varder uppsagd eller förverkad, fortfarande tillgodonjutas, dock endast af den, som, då Kongl. förordningen den 26 Augusti 1873 angående vilkoren för försäljning

af bränvin blef till efterlefnad gällande, var egare till sådant gästgifveri, och af hans hustru, så länge någon af dem lefver och gästgifverihållningen vid samma gästgifveri sjelf eller genom annan behörig person besörjer;

b) att Herr *von Kochs* förslag till ändring i 2 mom. af paragrafen icke må af Riksdagen bifallas.

§ 21.

Mom. 2 af denna paragraf har följande lydelse:

"Öfverlåtelse af annan rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränvin vare ej medgifven, dock utan inskränkning af den vissa gästgifverier i § 12 mom. 1 tillerkända rätt."

Sedan likväl de med detta förbehåll afsedda, vissa gästgifverier tillerkända utskänkningsrättigheter i följd af den genom Kongl. förordningen den 26 Augusti 1873 vidtagna förändring uti § 12 lidit en sådan inskränkning, att samma utskänkningsrättigheter icke vidare kunna tillika med gästgifveriet på annan person öfverlåtas, förefinnes numera, hvad dessa gästgifverier angår, intet undantag från det förbud förevarande moment innehåller mot öfverlåtelse af sådana bränvinsförsäljningsrättigheter, som icke äro upplåtna för viss tid; och Utskottet får fördenskull hemställa,

8:o.

att § 21 mom. 2 måtte erhålla denna lydelse:

Öfverlåtelse af annan rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränvin vare ej medgifven.

§ 23.

Uti oftaberörda motion N:o 20 har Herr *von Koch* för denna paragraf föreslagit en sålunda förändrad lydelse:

Vid — — — — år, rättighet *att till förtäring på stället utskänka bränvin åt den, som tillika intager måltid,* meddelas af — — —.

Då denna förändring synes ensamt föranledd af den utaf motionären föreslagna ändringen i § 3 i fråga om begreppet utskänkning, hvilken sistberörda ändring Utskottet afstyrkt, får Utskottet hemställa,

9:o.

att Herr *von Kochs* förslag till ändring af § 23 ej må af Riksdagen godkännas.

§ 28.

Uti oftaberörda motion N:o 20 har Herr *von Koch* åt denna paragraf gifvit följande lydelse:

"Under — — — — utlemnas.

Utskänkning af bränvin skall under sön- och helgedagar från klockan sex om aftonen föregående söckendag vara alldeles förbjuden."

Enligt paragrafens nuvarande lydelse skall utskänkningsställe vara stängdt under gudstjenst. Härjemte kan utskänkning i stad under sön- och helgedagar än vidare inskränkas eller alldeles förbjudas, om kommunalstyrelsen och Konungens Befallningshafvande sådant besluter; och på landet är å sådana dagar all annan utskänkning än på gästgifvaregårdar vid måltider till resande förbjuden, med rätt likväl för Konungens Befallningshafvande att, på grund af särskilda omständigheter, meddela undantag.

Då dessa föreskrifter synas Utskottet mera lämpliga än det af motionären föreslagna stadgande samt lika betryggande för god ordning, har Utskottet icke kunnat tillstyrka antagande af nämnda stadgande, utan hemställer,

10:o

att Herr *v. Kochs* förevarande förslag till ändring af 28 § icke må af Riksdagen antagas.

§ 32.

Paragrafen lyder: "I öppen salubod för handel med andra varor än bränvin, vare bränvinsutdelning äfven utan betalning förbjuden".

Häruti har Herr *E. M. Sundell* i en inom Första Kammaren väckt motion (N:o 32) ifrågasatt förändring, så att paragrafen skulle komma att lyda:

"I öppen salubod för handel med andra varor än bränvin, äfvensom i tillhörande kontor och bodkammare, vare bränvinsutdelning äfven utan betalning förbjuden."

Då, enligt Utskottets förmenande, bränvinsutdelning äfven utan betalning i kontor eller bodkammare, som står i öppen och omedelbar förbindelse med sjelfva saluboden, är stridande emot åberopade paragraf, och då i motsatt fall en föreskrift, sådan som den motionären föreslagit, lätt skulle kunna kringgås, helst det i alla

händelser ej torde vara skäl att utsträcka förbudet till de handlandes enskilda lokaler, hemställer Utskottet,

11:o.

att Herr *Sundells* förevarande förslag ej må af Riksdagen godkännas.

§ 37.

Denna paragraf lyder sålunda:

"Med undantag af den i § 35 meddelade föreskrift om bränvinets rening och styrka, skall hvad i denna förordning är stadgadt om mindre partihandel eller minuthandel med eller utskänkning af bränvin gälla äfven för sprit samt andra brända eller distillerade in- eller utländska sprituösa drycker, äfvensom för drycker, hvilka äro dermed tillagade."

Uti motion N:o 108 i Andra Kammaren har Herr *E. Leijer* föreslagit, att Riksdagen ville besluta följande tillägg till paragrafen:

"af hvad sprithalt de vara må och jemväl för viner, då de hafva en sprithalt af mera än 15 procent, med undantag af sådana, som äro af ensamt drufvor tillverkade."

Genom detta tillägg afser motionären att ställa försäljningen af en del svenska s. k. viner, som innehålla en sprithalt af mera än 15 procent, under de inskränkningar, som gälla för försäljning af bränvin, i ändamål att förebygga, det icke dessa "under benämningen viner förekommande bränvinsblandningar" må komma att användas såsom surrogat för bränvin.

I enahanda syfte väckte Herr Leijer jemväl vid senaste riksdag ett likartadt förslag, hvilket Bevillnings-Utskottet likväl afstyrkte dels med anledning af anmärkta olägenheter af det föreslagna tillägget, sådant det då var affattadt, dels emedan Utskottet icke ansåg förändringen påkallad, enär de ifrågavarande svenska s. k. viner, för så vidt de äro med sprit tillagade, redan enligt den nuvarande lydelsen af paragrafen äro att till bränvin hänföra.

Häremot har motionären, som i sitt nuvarande förslag sökt afhjelpa de mot det förra anmärkta olägenheterna, anfört, att den nuvarande lydelsen af 37 § icke hindrat, att förberörda svenska s. k. viner offentligen utbjudas och försäljas alldeles oberoende af bränvinsförordningen, och att helt visst försäljarne deraf äro temligen oåtkomlige af paragrafens nuvarande lydelse eller åtminstone förblifva alldeles oantastade, så länge ingen åklagare vill riskera omkostnader och skadeersättning för en tvetydig utgång af ett åtal.

Då

Då Utskottet likväl icke kan finna något bevis mot riktigheten af dess åsigt att förevarande § 37, sådan den nu lyder, är fullt tillämplig i fråga om försäljning af de under benämningen viner förekommande bränvinsblandningar, hvarken uti den omständigheten att dylika drycker offentligen utbjudas och försäljas eller deri att tillämpning af paragrafen mot sådana missbruk icke behörigen påkallas, samt då densamma, efter Utskottets uppfattning, på intet sätt skulle blifva mera tillämplig uti de af motionären afsedda fall genom det föreslagna tillägget, enär svårigheter möta så väl att afgöra huruvida ett vin är ensamt af drufvor tillverkadt, som äfven att utröna sprithalten hos de med socker tillsatta spritdrycker, får Utskottet hemställa,

12:o.

att Herr *Leijers* förevarande motion icke må vinna Riksdagens bifall.

§ 45.

I förberörda motion, N:o 32, har Herr *E. M. Sundell*, med åberopande deraf att, ehuru 26 § innehåller föreskrift att mindre partihandel äfvensom minuthandel med och utskänkning af bränvin i allmänhet icke är tillåten senare å dag än klockan 10 på aftonen, med rätt för vederbörande embetsmyndighet att, der särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, derom förordna, någon ansvarspåföljd för den, som beträdes med bränvinshandel utöfver den tillåtna tiden eller timmen, icke finnes stadgad, hvarföre motionären föreslår, att 45 § i Kongl. förordningen angående försäljning af bränvin måtte få så lyda:

"Idkar någon mindre partihandel eller minuthandel med eller utskänkning af bränvin senare å dag än tillåtet är, eller å annat ställe än dertill uppgifvet är, eller etc."

Lika med motionären anser Utskottet ansvarspåföljd böra ega rum för den, som utöfvar sin försäljningsrättighet senare å dag än medgifvet är, äfvensom att denna påföljd bör bestämmas jemlikt 45 §, helst i denna paragraf ansvar redan stadgas så väl för den, som under förbjuden tid å söndag utskänker bränvin, som äfven för den, hvilken mot föreskriften i § 31 utlemnar bränvin, äfven utan betalning, vid tillfälle, då försäljningsrätten ej utöfvas får.

Vid den förändring af paragrafen, som i följd häraf skolat vidtagas, har det synts Utskottet lämpligast att genom en allmän föreskrift om ansvar för bränvinsförsäljning vid de tillfällen, då försäljningsrättens utöfvande ej är medgifven,

ersätta de speciela bestämmelser i detta hänseende, som i paragrafen redan förekomma och nu borde ytterligare tillkomma. Härigenom komme paragrafen äfven att, utom de ansvarsbestämmelser den nu innefattar samt det här ofvan ifrågasatta, stadga ansvar för öfverträdelse af förbud, som enligt 26 § 2 mom. kan komma att meddelas, hvilket äfven vore i öfverensstämmelse med hvad paragrafen redan innehåller i fråga om dylikt förbud, meddeladt jemlikt 28 § mom. 3. De särskilda hänvisningarne till § 25 mom. 1 och § 28 mom. 4 äfvensom den nuvarande slutpunkten i 1 mom. blefve med den af Utskottet vidtagna redaktionsförändringen obehöfliga.

I enlighet med det nu anförda hemställer Utskottet,

13:o.

att § 45 må erhålla följande förändrade lydelse:

"Idkar någon mindre partihandel eller minuthandel med eller utskänkning af bränvin *vid tillfälle, då försäljningsrätten ej utöfvas får*, eller å annat ställe än dertill uppgifvet är, eller begagnar någon, mot hvad i § 4 mom. 2 stadgadt är, ombud för bränvins utlemnande å annat ställe, än der han sin försäljningsrätt utöfvar, eller tillåter den, som icke är till utskänkning berättigad, att, då han i parti eller genom minuthandel säljer bränvin, något af det sålda på försäljningsstället förtäres eller afhemtas i mindre belopp än han är berättigad föryttra, eller förbryter sig den, som till mindre partihandel eller minuthandel med eller utskänkning af bränvin berättigad är, *mot § 25 mom. 2, § 28 mom. 2 eller § 31*, böte första gången från och med 30 till och med 60 kronor samt andra gången från 60 till och med 120 kronor och vare dessutom andra gången sin rätt till mindre partihandel eller minuthandel eller utskänkning förlustig."

§§ 49 och 50.

Slutligen har Herr *E. Leijer*, uti motion N:o 109, inom Andra Kammaren väckt förslag derom, att Riksdagen skulle besluta följande tillägg till dessa paragrafer:

till *§ 49.*

"Varder han förvunnen att hafva sådan förbrytelse fortsatt eller förnyat, sedan han i Underrätt en gång fäld blifvit, dömes såsom för andra gången der-

med beträdd; var han fäld såsom för andra gången dermed beträdd, dömes såsom för tredje gången beträdd o. s. v.“

och till *§ 50.*

“Samma ansvar gälle ock förlagsman eller den, som eljest har direkt fördel af rörelsen, ifall den, som förbrytelsen begått, ej förmår böta eller eljest ej åtkomlig är.“

För behandling af dessa förslag har Utskottet ansett sig böra, på sätt i 47 § Riksdagsordningen sägs, till öfverläggning med Lag-Utskottet sammanträda; och kommer det sålunda sammansatta Utskottet, jemlikt nyssberörda grundlagsparagraf, att härutinnan afgifva särskildt utlåtande, hvilket Bevillnings-Utskottet här ansett sig

14:o.

böra hos Riksdagen anmäla.

Stockholm den 5 Mars 1875.

På Utskottets vägnar:

A. H. Fock.

Reservationer:

mot punkterna 1:o och 2:o:

af Friherre *Fock:* “För omkring tjugu år sedan, då det öfverhandtagande missbruket af rusdrycker nödvändiggjorde kraftiga åtgärders vidtagande för det ondas hämmande, tillsatte Riksdagen ett särskildt Utskott för alla hithörande frågors behandling, hvilket Utskott äfven afgaf förslag till de lagar, beträffande dels tillverkning och dels försäljning af bränvin, som sedan dess till sina grunddrag varit gällande, ehuru med tid efter annan vidtagna mer eller mindre väsendtliga förändringar. Med tillverkningslagen afsågs dels den s. k. husbehofsbränningens

undanrödjande och tillverkningens koncentrering uti ett mindre antal större fabriker, dels bränvinsprisets höjande genom en å tillverkningen lagd lämplig beskattning. De sedermera vidtagna förändringarne i denna lag hafva alla konseqvent gått i samma riktning och afsett ett småningom borttagande af de band, som ändamålslöst och onaturligt försvårade ett rationelt utöfvande af bränvinsbränningsindustrien. Följden häraf har äfven varit att den nu gällande tillverkningslagen är omfattad med belåtenhet, och att tillämpningen af densamma försiggått och försiggår utan några synnerliga svårigheter. De ytterligare förändringar, som från tillverkarnes sida eller ur synpunkten af en ändamålsenligare kontroll möjligen äro önskvärda, torde utan svårighet kunna vidtagas.

Hvad åter försäljningslagen beträffar, måste väl erkännas, att omdömet utfaller långt mindre gynsamt. Man afsåg med densamma att både inskränka och ordna försäljningen samt gjorde för sådant ändamål försäljningsrättigheterna beroende af medgifvande från såväl kommunalstyrelsen som länsstyrelsen; hvarjemte man till åstadkommande af ytterligare prisstegring, belade denna handel med en särskild genom täflan bestämd försäljningsafgift. Under de tjugu år som förflutit sedan denna lag trädde i kraft, har densamma riksdag efter riksdag varit underkastad förändringar. De ständigt upprepade och lyckade bemödandena att kringgå lagbuden hafva framkallat lagstiftningsåtgärder till missbrukens hämmande, hvilka i sin ordning haft till följd att strömmen af missbruk sökt nya vägar för sitt slingrande lopp. Och efter detta tjuguåriga sträfvande och lappande, då lagen första gången, i följd af några goda år med deraf ökade arbetsförtjenster, får en verkligen allvarlig påkänning, förmår den icke att hindra en konsumtion, som i hög grad stör allmän ordning och säkerhet inom samhället. Den af senaste Riksdag beslutade lagen har knappast hunnit blifva utfärdad, förr än den till och med blifvit föremål för nära nog öppet trots. Under sådana förhållanden må man icke förundra sig öfver att ånyo förslag till missbrukens hämmande blifvit vid Riksdagen aflemnade; men hvad man med skäl skulle kunna förundra sig öfver, det vore om Riksdagen icke, med öppen blick för sakens vigt, sökte utleta roten till det onda och sedan till hvad pris som helst äfven sökte upprycka denna. Det är af dessa skäl, som jag i min mån sökt verkställa en sådan undersökning äfvensom utveckla grunderna för de åtgärder, som enligt min åsigt äro att vidtaga.

Under den tid jag haft beröring med vår bränvinslagstiftning har den öfvertygelsen allt mer och mer hos mig stadgat sig, att grunderna, hvarpå gällande försäljningslag hvilar, icke äro riktiga, och att derför, såvida ej dessa grunder ändras, alla andra åtgärder blott äro palliativ, som möjligen för en kort tid kunna hjelpa. Det väsendtliga felet hos nu ifrågavarande lagstiftning ligger, enligt min åsigt, uti de särskilda försäljningsafgifterna i förening med det sätt, hvarpå rättigheterna förvärfvas. Derigenom att kommunerna och åtskilliga andra institutioner skola tillgodonjuta dessa försäljningsafgifter måste vid försäljningens ord-

nande och rättigheternas öfverlåtande lätt kunna inträffa att hänsyn tages icke ensamt till det sedliga intresset, och hvarigenom kommunalmyndigheterna, som äfven hafva att öfvervaka författningens noggranna efterlefnad, komma i en skef ställning gent emot öfvertagarne af försäljningsrättigheterna. Sjelfva sättet för dessa rättigheters förvärfvande och afgiftens bestämmande är enligt mitt förmenande äfven ändamålsvidrigt. Detta skall nemligen ske genom täflan och i regeln till och med genom offentlig auktion. Alldeles påtagligt synes vara, att *den* täflande, som är mest hänsynslös och minst samvetsgrann; *den* som har för afsigt att drifva bränvinsutskänkningen som hufvudsak och den dermed förbundna mathållningen som bisak; *den* som ej vill göra mera för åstadkommande af rymliga, snygga och sunda lokaler än hvad han är tvungen till; *den* med få ord, som icke drager i betänkande att öppna ett af dessa allt för vanliga usla krognästen, hvilka inom vår brottmålsstatistik förvärfvat sig en sorglig ryktbarhet, — denne blir vanligen i tillfälle att öfverbjuda hvar och en annan, som skulle önska att hafva utskänkningsrätt blott såsom en bisak och för att betjena ordentliga spisande gäster.

Det är visserligen sant, att magistraten i stad och kommunal-nämnden å landet hafva både rätt och pligt att pröfva de vid auktionerna gjorda anbuden och dervid fästa afseende "ej mindre å de bjudandes behörighet och tjenlighet än äfven å den erbjudna afgiftens belopp"; men dels inträffar att just af nyss anförda skäl de, hvilka äro mest *tjenliga*, afhålla sig från en täflan, som de väl veta sig ej kunna bestå, dels måste vid den ifrågavarande pröfningen en för det sedliga intresset vådlig strid lätt kunna uppstå mellan detta intresse och den naturliga önskan att bereda kommunen inkomster. Obestridligt lärer väl i alla fall förblifva att det i längden måste vara i hög grad vådligt, och detta ej ensamt ur sedlig synpunkt, att göra de små kommunernas enskilda ekonomiska ställning beroende af behållningen på en handelsrörelse, som, ifall den drifves högt och hänsynslöst, blifver olycksbringande ej endast för den kommun, som skördar största vinsten, utan lika mycket om ej mer för de angränsande kommunerna.

Sedan emellertid vederbörande myndigheter fullkomligt godtyckligt afgjort huruvida någon laglig utskänkning eller minuthandel inom kommunen skall ega rum eller icke, och i förra fallet bestämt antalet rättigheter för dylik rörelses utöfvande under nästföljande försäljningsår, samt slutligen dessa rättigheter blifvit åt en eller flera "behörige och tjenlige" personer upplåtna, så hafva äfven dessa derigenom förvärfvat rätt att utan intrång af någon annan besörja utskänkningen eller minuthandeln inom kommunens område; de hafva för detta monopol betalt det högsta pris, som någon, hvilken är behörig och tjenlig, erbjudit sig att betala. Hvarje annan kosthållare inom kommunen är beröfvad all möjlighet att på laglig väg förse sina gäster med spirituös dryck, åtminstone såvidt denna är hänförlig till bränvin. En person, känd för utmärkt ordentlighet och redbarhet, som håller en anständig middagsspisning för personer till exempel ur arbetsklas-

sen, kan icke bereda dessa tillgång till det glas bränvin till måltiden, hvarvid de möjligtvis hafva mångårig vana; de måste, om de ej vilja öfvergifva denna vana eller kringgå lagbudet, besöka den vanliga krogen — der hvad som förut var ett oskadligt bruk ofta öfvergår till ett fredsstörande missbruk.

Den närmast föregående skildringen gäller i främsta rummet städerna och förnämligast dem bland dessa, som ej genom särskilda anordningar, till hvilka jag snart skall återkomma, ordnat bränvinshandeln inom sina områden. Rörande utskänknings- och minuthandelsrörelsen på landet gälla i visst afseende samma anmärkningar, synnerligen beträffande sättet för rättigheternas upplåtande. Det finnes dessutom stor anledning att antaga, det inom flera landsbygdskommuner den, som erhållit rättighet att idka utskänkning eller minuthandel, förbundit sig att, utom den genom auktion bestämda afgiften, för kommunens behof erlägga ett visst belopp. Detta tillvägagående ligger otvifvelaktigt vid sidan om lagen, men får någon förklaring, åtminstone hvad tillkomsten beträffar, i den andel af försäljningsafgifterna och vinstmedlen, som stadskommunerna omedelbarligen uppburit. Att emellertid detta förhållande, dessa vid sidan om lagen träffade enskilda öfverenskommelser med rättigheternas innehafvare, skola föranleda dertill att vid pröfningen af auktionsanbuden icke heller här *tjenligheten* obetingadt ställes främst bland fordringarne synes mig vara mera än sannolikt.

Hvad slutligen beträffar de stadskommuner, inom hvilka bränvinshandeln varit öfverlåten åt bolag, så berör jag här ett ämne, som våra riksdagars historia nogsamt visar hafva varit ganska ömtåligt. Dessa bolag, som, väl och ändamålsenligt ordnade, kunnat verka och äfven verkat gagnande, hotade under en tid att råka på ej ringa afvägar. Det var nemligen naturligt, att ett dylikt bolag, som i sin hand hade hela utskänkningen och minuthandeln inom såväl staden som vanligen äfven inom närmast angränsande landskommuner och som der kunde nästan godtyckligt utan någon konkurrens bestämma detaljpriset på en förbrukningsvara af den betydelse som bränvin, skulle kunna derpå skörda en synnerligen stor vinst. Bolagen fingo derför äfven i allmänhet förbinda sig att åt vederbörande kommuner afstå en större eller mindre andel af sina nettobehållningar; och åtskilliga bolag bildades utan beräkning för sjelfva bolaget af någon vinst, denna afstods hel och hållen till kommunen, och numera skall hela nettobehållningen till lagenlig fördelning afstås, så att för bolaget såsom sådant förefinnes ej vidare något intresse att för skördandet af vinst uppdrifva konsumtionen. Lärorikt torde äfven vara, att bolagen i allmänhet hafva bäst lyckats att tillfredsställande ordna den lagliga utskänkningsrörelsen uti de samhällen, der bolagen sjelfva ej af rörelsen haft någon egen inkomst; men otvifvelaktigt torde vara, att i sådant fall institutionens hela sedliga kraft beror deraf, att inom kommunen finnas enskilda personer, som vilja och kunna egna sin tid och sina krafter åt ett dylikt för dem sjelfva lönlöst företag, äfvensom att, om kommunen får full rätt och frihet att på lämpligaste sätt och

inom de gränsor en fastställd försäljningslag utstakar, ordna denna angelägenhet, sådant lika väl bör kunna ske omedelbart genom kommunens egna och inför densamma ansvariga myndigheter eller deras delegerade utan mellanhand af någon bolagsinstitution.

Jag har sökt skildra en sida af de naturliga följderna af bestämmelserna rörande de särskilda försäljningsafgifterna. De hafva föranledt att i allmänhet bränvinsutskänkningen råkat i händerna på personer, som för en dylik rörelse varit ur det allmännas synpunkt mindre lämplige (jag erkänner villigt att många hedrande undantag finnas), som genom de förbindelser de iklädt sig beträffande erläggande af försäljningsafgift, nödgats att drifva utskänkningen såsom hufvudsak, och hvarigenom utskänkningsställena, i stället för att, såsom de borde, lemna tillgång till mat och dryck för måttligt bruk, blifvit tillhåll för dryckenskap och last. Krögarens yrke, i sig sjelf lika lofligt som något annat, har råkat i vanrykte. Åsynen af det elände, moraliskt och ekonomiskt, som detta urartade kroglif alstrat och alstrar, har föranledt att man dels sökt att så mycket möjligt varit inskränka antalet af lagliga försäljningsställen, dels inskjutit dem i städerna. Den sålunda allt mer och mer ökade svårigheten att på laglig väg åtkomma bränvinet, hvars tillverkning man låter obehindradt fortgå, har framkallat oloflig handel med denna vara och äfven föranledt andra lagöfverträdelser af flera slag; verkan har varit densamma som med en flod, hvilken man ej gifver tillräckliga och naturliga aflopp, den bryter våldsamt fram, derunder skadande och förhärjande. Den totala förbrukningen af rusdrycker är inom vårt land icke större än i åtskilliga andra länder, exempelvis Danmark, som med skäl berömmes för nykterhet, och detta oaktadt är det redliga svenska folket på vägen att för sitt fylleribegär blifva en sorglig visa inom den civiliserade verlden.

Det är emellertid ej ensamt i nu anförda afseenden, som det förkastliga i bestämmelsen om de särskilda försäljningsafgifterna är att söka. Äfven andra icke mindre vigtiga skäl tala, enligt min öfvertygelse, för dessa afgifters borttagande eller sammanslagning med tillverkningsafgiften. Det är otvifvelaktigt statens rätt att för fyllandet af sina behof eller för uppnåendet af sedliga syften sätta skatt på en allmän förbrukningsartikel och derigenom äfven fördyra densamma; men det kan icke vara hvarken rätt eller billigt att beskattningsåtgärden så anordnas, att en stor del af den konsumerade varan undandrages beskattning, eller så att denna drabbar tyngst någon viss samhällsklass. Nu är likväl fallet att, enligt officiela uppgifter, den försäljningsafgift, som åtminstone under de senare åren influtit och aflemnats till laglig fördelning, ej motsvarar mer än ungefär en tredjedel af det förbrukade bränvinet. Detta beror naturligtvis deraf att försäljningsrättigheterna på grund af auktioner eller kontrakt upplåtas under antagande af en försäljning, som i allmänhet är betydligt lägre än den, som sedan verkligen eger rum. Jag säger med afsigt *i allmänhet*, enär i åtskilliga kanhända ej allt-

för sällsynta fall det väl torde hända att motsatsen äfven inträffar. Dessa omständigheter äro blott egnade att ännu mera öka olikformigheten af beskattningen; "och då derjemte uppmärksammas", säger med anledning af dessa förhållanden Bevillnings-Utskottet vid 1870 års riksdag, "att allt bränvin, som försäljes i qvantitet af 15 kannor eller derutöfver, är fritt från försäljningsafgift, och att följaktligen det egentligen är de mindre bemedlade klasserna, som erlagt denna afgift, under det de förmögnare derifrån varit befriade, så måste detta förhållande från synpunkten lika mycket af rättvisa och billighet som af bränvinsafgiftens förmåga att gifva inkomst påkalla rättelse."

Slutligen bör ej förbises den omständigheten att de särskilda försäljningsafgifterna utgöra en eggelse till och ett bestämdt præmium för lönkrögeri, ett samhällsondt, mot hvilket ej nog kraftiga åtgärder kunna vidtagas, men hvars utrotande ej kan vara att förutse, om icke bättre ordnade och öfvervakade lagliga försäljningsställen än de, som för närvarande i allmänhet finnas, kunna uppstå.

Mot försäljningsafgifternas borttagande eller förening med tillverkningsskatten har man anmärkt i främsta rummet de svårigheter, som derigenom skulle uppstå såväl i fråga om försäljningens ordnande i allmänhet som särskildt vid rättigheternas utdelning. Mig synes förhållandet vara alldeles motsatt. Större delen af föreskrifterna i nu gällande försäljningslag äro oberoende af afgifterna och kunna således, om de befinnas lämpliga, äfven efter dessas borttagande qvarstå. Om nu, sedan rättigheterna äro bortauktionerade eller på annat sätt öfverlåtna, vederbörande myndigheter vilja vidtaga några särskilda ordningsåtgärder, hvilka i något afseende inverka på utskänkningsrörelsen, såsom exempelvis krogarnes tidigare stängande, förbud mot afhemtning från ett ställe, der sådan visat sig skadlig o. s. v., genast möter den anmärkningen att vid afgiftens erbjudande eller påförande var förutsatt att rättigheten skulle oförkränkt få utöfvas. Jag kan icke finna annat än att efter dessa afgifters upphörande kommunen skulle kunna hafva ännu friare händer än förut att inom sig på bästa sätt ordna denna handel. Hvad rättigheternas utdelande beträffar, så torde sådant vara svårt i samma mån flera omständigheter dervid skola tagas i öfvervägande. Enligt nu gällande lag är det visserligen icke ensamt den erbjudna afgiftens belopp, som bör bestämma utslaget; behörigheten och tjenligheten skola äfven tagas med i räkningen. Mig synes att pröfningen borde vara betydligt lättare, om det vore ensamt sistnämnda omständigheter, som skulle pröfvas. Särdeles bevisande i detta hänseende är förhållandet på åtskilliga af de ställen der rörelsen blifvit öfvertagen af bolag; dessa upplåta de särskilda rättigheterna eller antaga utskänkningsföreståndare utan auktion eller någon afgiftstäflan, och åtminstone i ett fall äro ifrågavarande föreståndarne förbjudna att hemta vinst genom försäljningen af spritdrycker. Förhållandena med de nyligen upplåtna rättigheterna till mindre

partihandel

partihandel synas äfven gifva vid handen, att bränvinsförsäljningsrättigheter utan fara för öfverdrift kunna upplåtas utan att afgift dermed är förenad.

En af de största svårigheter, som skulle ligga i vägen för den i fråga satta sammanslagningen, utgöres af den ersättning till kommuner och korporationer för derigenom upphörda inkomster, hvilken ersättning man ej anser sig kunna vägra. Denna svårighet visar sig så stor, man finner det så motbjudande att staten genom förbindelsen att utbetala dylika ersättningar skulle göras skattskyldig under enskilda kommuner och korporationer, att man sannolikt derför och utan närmare granskning ryggar för hela saken. För min del anser jag behofvet af denna ersättningsfrågas snara lösning, om det vore möjligt, ännu mer än det sedliga intresset tala för en skyndsam reform i bränvinsförsäljningslagen. Försäljningsafgifterna delas nu emellan städerna, landsbygdskommunerna, landstingen och hushållningssällskapen. Hvad beträffar de till landstingen och hushållningssällskapen utgående andelarne, så komma de hela landet till godo, och om äfven en något jemnare fördelning är önskvärd, torde dock icke ersättningen af dessa medel möta synnerliga svårigheter från representationens sida; samma förhållande är med de jemförelsevis små andelar, som landsbygdskommunerna uppbära; men otvifvelaktigt är det de betydliga inkomster, som stadskommunerna på denna väg erhållit, hvilka verka minst sagdt afskräckande, då fråga uppstår att derför bereda ersättning. Enligt officiela uppgifter hafva de fördelade försäljningsafgifterna under de fyra försäljningsåren 1869—1873 uppgått i medeltal till 1,750,802 kronor årligen; deraf hafva tillfallit städerna 1,127,121, landstingen 225,022, hushållningssällskapen 290,542 och landsbygdskommunerna 108,117 kronor. År 1872 uppgick landets hela folknummer till 4,250,412, och de fördelade försäljningsafgifterna således till omkring 41 öre på hvarje landets innebyggare. Städernas sammanlagda folkmängd utgjorde vid samma tid 568,291, deras andel af försäljningsafgiften således 198 öre på hvarje af innevånarne. Äfven om med skäl kan antagas att städernas invånare förbruka betydligt af nu ifrågavarande artikel, torde man dock ej kunna förutsätta denna förbrukning vara så stor, att icke i följd af nu gällande lagstiftning landsbygden faktiskt redan *är* eller, rigtigare uttryckt, redan *gjort sig* skattskyldig under städerna. År efter år har städernas andel af försäljningsafgifterna ökats, och detta skall sannolikt framdeles ännu mer blifva förhållandet, i den mån stadgandet, att bolagens vinstmedel ovilkorligen skola till lagenlig fördelning afträdas, blifver tillämpadt; dessa vinstmedel hafva nemligen hittills dels tillfallit bolagen sjelfva, dels till större eller mindre del uppburits af stadskommunerna utan att ingå eller vara synliga i de till delning med landsting och hushållningssällskap aflemnade beloppen. Kan det väl vara klokt att låta ett sådant förhållande fortfara och ytterligare utveckla sig? Kan det väl vara troligt att ej representationen häruti skall åvägabringa förän-

dring? Men ju längre dermed dröjes, desto svårlöstare blir problemet, desto våldsammare sannolikt åtgärderna.

Att genast och utan någon ersättning beröfva stadskommunerna de inkomster, som dessa hittills upphemtat af bränvinsförsäljningsafgifterna, vore, enligt mitt förmenande, hvarken rättvist eller billigt. Det vore ej *rättvist* derföre att städerna af ålder, och långt innan 1855 års lagstiftning trädde i kraft, haft häfdvunnen rätt, att hvar för sig omedelbart draga inkomster af starka dryckers försäljning, och derföre att sedermera dessa inkomster ytterligare ökats med stöd af gällande lag. Det vore ej heller *billigt* derföre att dessa inkomster till ej ringa del blifvit använda för ändamål, som varit nyttiga ej endast för kommunen i fråga utan äfven för omgifvande landsort, såsom för anläggning och underhåll af skolor, för kommunikationsanstalter m. m., och derföre att städerna med förtroende till beståndet af de dem medgifna förmåner iklädt sig förbindelser för lång framtid, hvarför äfven inkomsternas indragning skulle åtminstone i enskilda fall kunna medföra olyckliga följder, hvilka väl torde komma att sträcka sig utom sjelfva den af åtgärden omedelbart drabbade kommunen.

Men om sålunda både rättvisa och billighet synas fordra att ersättning lemnas för den genom ifrågasatta åtgärden uppkommande minskningen i inkomster, så följer dock deraf ingalunda att dessa ersättningar böra utgå för all framtid. Få städerna åtnjuta sådan ersättning under en tid, som är tillräcklig för att de derunder skola hinna att ordna sina ekonomiska angelägenheter, så torde sedermera all vidare ersättning böra upphöra. De medgifna ersättningarne kunna under den bestämda tiden utgå antingen med oförändrade eller sjunkande belopp, eller ock kunna de kapitaliseras och på en gång utbetalas förmedelst obligationer. Bestämmelserna i detta hänseende, så väl hvad tiden som sättet beträffar, utgöra emellertid en fråga, för hvars tillfredsställande lösning erfordras en omfattande utredning, hvilken endast genom regeringens försorg torde kunna verkställas. Det synes likväl redan från början böra såsom grundsats uttalas, att *om* dylika ersättningar skola utgå, så kunna de ej afse andra inkomster än de, hvilka på grund af stadgandet i § 24 af nu gällande lag angående försäljning af bränvin verkligen uppburits under de år, som närmast förflutit innan Riksdagen i ämnet fattar beslut. Hvad här blifvit yttradt i fråga om städerna synes ega full tillämplighet äfven å landstingen och landsbygdskommunerna.

Beträffande slutligen hushållningssällskapen, synas bestämmelserna böra vara något annorlunda. Å ena sidan torde den mindre fasta grund, hvarpå dessa institutioner hvila, göra olämpligt att för någon viss på förhand bestämd tid tillförsäkra dem ett ovilkorligt bibehållande vid dessa inkomster till oförminskadt belopp; och å andra sidan synes ej heller rätt lämpligt förutsätta, att dessa ersättningar efter någon viss tid skola upphöra, enär hushållningssällskapen ej, likasom landsting och kommuner, på annan väg kunna bereda sig erforderliga inkomster för

utöfningen af sin verksamhet. Härtill kommer den omständigheten, att några af dessa sällskap hittills af bränvinsförsäljningsmedlen uppburit bidrag, som varit högst betydliga i jemförelse med hvad som tillkommit andra. Detta missförhållande, hvilket redan förut varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet, får ännu mindre berättigande, i fall försäljningsafgifterna förenas med tillverkningsskatten, hvarigenom den förra i mån af konsumtionen kommer att utgå äfven i de län, der sådant förut mindre varit händelsen. Ett småningom skeende utjemnande af detta missförhållande synes derföre vara af behofvet högt påkalladt.

Mot försäljningsafgifternas indragning eller förening med tillverkningsskatten har äfven blifvit anmärkt, att kommunerna sedermera det oaktadt nog skulle förstå att bereda sig inkomst af bränvinshandeln. Jag vill ej bestrida det så icke *kan* ske; men det måste dock medgifvas vara en stor skilnad emellan ett *missbruk* vid sidan af lagen och ett *bruk*, som lagen sjelf påbjuder. Detta skäl mot sammanslagningen bör åtminstone ej anföras på samma gång som man deremot äfven anför vådorna af fri bränvinshandel; ty skulle frågan vara att införa sådan, hvilket jag ingalunda afser, lärer väl i och med detsamma all möjlighet för kommunen att deraf bereda sig inkomst vara förebygd.

Det är ingalunda första gången som frågan om tillverknings- och försäljningsafgifternas förening förekommer. Redan vid 1870 års riksdag förordade Bevillnings-Utskottet en sådan åtgärd samt afgaf förslag till derpå grundad försäljningslag, hvilket förslag dock lika litet vann Riksdagens bifall som det vid 1871 års riksdag afgifna om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet. Sedan dess har frågan hvilat, och blott såsom ett återljud från dessa förslag har vid hvarje af följande riksdagar inom Första Kammaren en motion i ämnet varit väckt, hvilken dock Utskottet med fästadt afseende å hvad nyss förut timat ej ansett sig böra understödja. Vid sednaste riksdag höjdes emellertid många röster för sammanslagningen, och vid den nu pågående hafva till Bevillnings-Utskottets behandling blifvit öfverlemnade flera motioner, afseende jemte tillverkningsskattens förhöjning de särskilda försäljningsafgifternas upphörande. Under sådana förhållanden har jag ansett tiden vara inne att, om ej annorlunda, i form af en reservation underställa Riksdagens pröfning ett förslag, genom hvars antagande åtminstone en fullständig utredning af frågan skulle kunna vinnas. Det torde nemligen ej förväntas, att en enskild utskottsledamot skall kunna eller våga i ett så grannlaga ämne, som det ifråga varande, utarbeta ett fullständigt författningsförslag, hvartill säkerligen erfordras en långt mera omfattande utredning och på inhemtade noggranna upplysningar grundad närmare pröfning, än hvad en ensam person kan åstadkomma eller hvartill under riksdagen kan finnas tid och tillfälle; och då derjemte en sådan författning till flera delar är att hänföra under den ekonomiska lagstiftningsrätt, som grundlagsenligt tillkommer Kongl. Maj:t allena, synes, såsom ock 1871 års Riksdags Bevillnings-Utskott yttrar, "lämpligast vara, att ett genom-

fördt förslag till denna författning utgår från Kongl. Maj:t, som med den öfverblick öfver förhållandena i allmänhet, Kongl. Maj:t måste antagas ega, bättre än Riksdagen är i tillfälle att, om ett förslag i ofvan antydda riktning finnes vara på goda skäl grundadt, föreslå de stadganden, som af ett sådant förslag betingas, på det att ändamålet med hela den nyare bränvinslagstiftningen — hämmande af rusdryckers missbruk — måtte i möjligaste mån befrämjas".

Hvarje förslag om försäljningsafgifternas upphörande måste naturligtvis förutsätta en förhöjning i tillverkningsskatten, så vida man ej vill sänka bränvinspriset och vägra all ersättning åt kommuner och korporationer för deras förlorade inkomster. Meningsskiljaktighet kan väl således uppstå endast derom, huruvida denna förhöjning bör vara större än hvad som erfordras för ifrågavarande ändamål eller icke. Jag har tvekat och tvekar ännu att gifva min röst för en dylik ovilkorlig förhöjning af tillverkningsskatten, derföre att jag, utom andra skäl, som deremot kunna anföras, befarar att en sådan förhöjning ensam och utan en grundlig, tidsenlig reform af försäljningslagen icke skall i någon väsendtlig mån bidraga till det åsyftade ändamålet — fyllerilastens inskränkning — utan snarare under ett fortsatt lappande på denna lag ännu längre undanskjuta och derigenom ytterligare försvåra den större reformens genomförande. Vill deremot Riksdagen på fullt allvar uttala sig för en dylik reform, så torde äfven alla betänkligheter mot en genast vidtagen skatteförhöjning böra falla, helst jag är öfvertygad att denna *då* skall i sin mån bidraga till åstadkommande af ett bättre tillstånd. Skulle Riksdagen, så som jag kommer att föreslå, aflåta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, anser jag nemligen nödvändigt, att skatteförhöjningen sker samtidigt dermed; ty om, utan en sådan, blott en skrifvelse i det angifna syftet till Kongl. Maj:t aflåtes, så skall sannolikt, och med afseende å en då i den snaraste framtiden förutsedd skatteförhöjning, en så våldsam spekulation i både tillverkning och införsel af bränvin komma att ega rum, att, ehvad resultaten i fråga om lagstiftningen än må blifva, densammas syftemål under en ej ringa tid skall väsendtligen motverkas, och äfven sjelfva industrien deraf betydligt lida.

Men äfven andra skäl synas nu tala för en skatteförhöjning. Hvad som dervid, efter mitt förmenande, främst bör tagas i betraktande är nu lika väl som 1854 mindre statens behof af inkomst, än faran för öfverproduktion af en vara, hvars tillgång och deraf beroende pris staten i någon mån anser sig böra reglera; och att en dylik öfverproduktion för närvarande tyckes hafva icke blott tillfälligt inträdt lärer ej kunna förnekas. Tillverkningen, som år 1869 utgjorde 12,215,300 kannor, steg 1870 till 15,710,300, 1871 till 15,794,200, 1872 till 16,678,400 och 1873 till 18,064,500, nedgick visserligen 1874 till 17,877,000 kannor; men redan den 1 Mars innevarande år hade den åter höjt sig med icke mindre än 944,000 kannor öfver hvad den var näst föregående år vid samma tid, och räknar man från den 1 Oktober, så är tillverkningen redan nu omkring 1,478,000 kannor större än näst

föregående tillverkningsår. Den har således under dessa år stigit med omkring 50 procent och synes fortfarande vara stadd i stigning, under det att samtidigt en betydlig införsel af utländsk sprit ytterligare ökar tillgången inom landet. Följden häraf är den naturliga, att oaktadt nästan alla andra varor och bland dem icke minst råvaran för bränvinstillverkningen stigit i pris, så står bränvinspriset i närvarande stund lägre än hvad under en lång följd af år varit fallet.

Man skall otvifvelaktigt och ej utan skäl anmärka, att under det jag fästat så stort afseende vid försäljningsafgifternas afskaffande, att jag gjort denna till ett vilkor för höjningen af tillverkningsskatten, så har jag dock ovilkorligt föreslagit denna senare, oaktadt den förra skulle blifva beroende af en framtida utredning och en kommande Riksdags beslut; hvarjemte följden af förslagets genomförande skulle blifva, att i och med försäljningsafgifternes upphörande verkligen en nedsättning i hela konsumtionsskatten — summan af tillverknings- och försäljningsafgifterna — då skulle uppkomma. Det vore ju dessutom ingalunda otänkbart, att den blifvande utredningen visade så många olägenheter och svårigheter vara förenade med försäljningsafgifternas borttagande, att förslaget derom måste öfvergifvas. Jag vill ingalunda bestrida befogenheten af dessa anmärkningar, men anser dem ej vara af den betydenhet, att de böra hindra förslagets antagande, i fall detta i öfrigt anses ändamålsenligt. Jag har nemligen redan anfört skälen, hvarför det är en tvingande nödvändighet att skatteförhöjningen genast vidtager. Den sedermera uppkommande och af försäljningsafgifternas borttagande beroende nedsättningen i hela konsumtionsskatten är dels jemförelsevis mindre betydlig — den skulle för närvarande i verkligheten ej utgöra mer än omkring 10 öre för hvarje kanna — och dels är en dylik nedsättning ej på långt när så vådlig som en förutsedd förhöjning. Skulle det slutligen mot förmodan visa sig, att förslaget om ifrågavarande afgifters borttagande ej kan genomföras, *då*, men ej förr, måste äfven jag, och jag förmodar äfven de, hvilka i denna fråga tänka lika med mig, medgifva att skattförhöjning är en af de få ännu återstående lagstiftningsåtgärder, hvarigenom en förbättring i det närvarande tillståndet kan åstadkommas, och denna förhöjning må *då* äfven gerna qvarstå såsom ett vittnesbörd derom att 1875 års Riksdag ej velat lemna något medel härför obegagnadt.

Beträffande storleken af den skatteförhöjning som borde ifråga komma, är hvarje förslag i detta hänseende temligen vanskligt; men gifvet synes mig vara, att förhöjningen bör tagas så betydlig, att dels en verklig och märkbar prisstegring deraf blifver följden, och dels grundad förhoppning må erhållas, att industrien sedermera under längre tid må vara fredad för de menliga rubbningar, som dylika åtgärder i mer eller mindre mån alltid föranleda. Såsom ledande till detta mål har jag trott mig böra föreslå tillverkningsafgiften till 1 krona 50 öre, ett belopp som ligger emellan dem, hvilka vid denna riksdag blifvit föreslagna. Äfven med gillande af förslaget i öfrigt, kan man naturligtvis hafva olika åsigter

om storleken af den skatteförhöjning, som bör i fråga komma; den siffra, som i detta hänseende föreslås, synnerligen då detta sker af en enskild reservant, bör dock ej kunna utöfva något inflytande på förslaget i öfrigt, helst det i alla fall är Riksdagen, som slutligeu sjelf bestämmer skattebeloppet.

Då i sammanhang med en förhöjning af tillverkningsafgiften äfven införseltullen å utifrån infördt bränvin naturligtvis måste höjas, men sådant icke kan ske förr än skatteförhöjningen å den inhemska tillverkningen trädt i kraft, synes nödigt, att denna senare förhöjning måtte föreskrifvas böra utgå, i form af tilläggsafgift, redan under innevarande år och så fort sådant ske kan, i likhet med hvad som beslutades vid 1871 års riksdag, då tillverkningsafgiften höjdes från 70 till 80 öre för hvarje kanna.

Med stöd af hvad i det föregående blifvit anfördt, får jag vördsamt hemställa:

1:o att Riksdagen, utan afseende å hvad Bevillnings-Utskottet i punkterna 1 och 2 af betänkandet N:o 2 föreslagit, måtte besluta, att tillverkningsafgiften för hvarje kanna bränvin af normalstyrka, som tillverkas inom landet från den dag då beslutet trädt i kraft, skall vara 1 krona 50 öre, dock med bibehållande af det i § 26 mom. 3 af nu gällande tillverkningslag medgifna afdrag, samt vid anmälan af sitt beslut härom i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke, dels till förminskning af rusdryckers missbruk, dels till åstadkommande af större jemnlikhet vid beskattning af bränvin, de nu utgående särskilda afgifterna för minuthandel med och utskänkning af bränvin kunde upphöra, samt att i sådant fall Kongl. Maj:t ville till näst sammanträdande Riksdag aflåta:

a) Förslag till ny lag för försäljning af bränvin och

b) Förslag till ersättningar åt kommuner, landsting och hushållningssällskap för de inkomster, som hittills på grund af stadgandena i § 24 af gällande försäljningslag dem tillkommit; dock under förutsättning att ifrågavarande ersättningar, hvad kommuner och landsting beträffar, icke för all framtid borde utgå, utan, i den mån sådant utan allt för stor rubbning i närvarande förhållanden kunde ske, antingen småningom eller på en gång upphöra; och, beträffande hushållningssällskapen, att en större likformighet i de häraf upphemtade inkomsterna, än den som för närvarande eger rum, småningom måtte beredas;

2:o att den förhöjning i tillverkningsafgiften för bränvin, som sålunda blifvit besluten, skall såsom tilläggsafgift till den nu gällande utgöras jemväl innevarande år, samt att Riksdagen för sådant ändamål uti ofvan föreslagna skrifvelse i underdånighet anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta i ämnet utfärda nådig kungörelse att lända till efterrättelse från den tid Kongl. Maj:t finner lämpligt bestämma."

Häruti hafva Herrar *Bennich*, *O. Nordenfelt*, *Hamberg* och *Wijk* instämt.

af Friherre *H. J. Hamilton* och Friherre *Nordenfalk*.

af Herr *Per Ericsson* i Vik: "Änskönt jag ej kunnat biträda den betydliga förhöjning i tillverkningsskatten å bränvin, som en del motionärer föreslagit, anser jag likväl att Utskottet bort fästa afseende vid de yrkanden, som varit framstälda om en sådan förhöjning, som någorlunda motsvarar de nu varande tillverknings- och försäljningsafgifterna, och i sammanhang dermed en sammanslagning af berörda afgifter, eller åtminstone, för att få frågan närmare utredd, en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t måtte aflåtas i sådant syfte, som Utskottet vid 1871 års riksdag föreslog, hvilket förslag då af Andra Kammaren med en betydlig majoritet blef antaget. Jag får derföre vördsamt föreslå, att Riksdagen måtte i en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla,

det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke, till vinnande af större säkerhet och jemlikhet vid beskattning af bränvin, de nu utgående särskilda afgifterna å tillverkning och försäljning af bränvin kunde utbytas mot en till statsverket ingående gemensam tillverkningsafgift, samt att Kongl. Maj:t ville till Riksdagen aflåta förslag i detta afseende."

Härjemte hafva Herrar *Bennich* och *Croneborg* begärt få antecknadt, den förre att han endast deltagit i behandlingen af förenämnda punkter 1:o) och 2:o) samt den senare, att han icke öfvervarit ärendets handläggning i Utskottet.